

รูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินโดยใช้กลไกระบบบัญชาการเหตุการณ์ และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรณีศึกษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี

Model of Public Health Emergency Management in COVID-19 Using Incidence command system and Emergency operation center Office of Prevention and Control Disease Region 8 Udonthani

(Received: September 19,2023 ; Revised: September 25,2023 ; Accepted: September 26,2023)

วรวิทย์ ชาญวิรัตน์¹

Worawat Chanwirat¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในครั้งนี้ ดำเนินการระหว่างปี 2563 - 2564 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินศึกษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้กลไก ICS & EOC ที่เหมาะสม 2) ศึกษา และสังเคราะห์แนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP) ที่จำเป็น ในการจัดการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินของหน่วยงาน กระบวนการวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ ตามกรอบแนวคิด PAOR ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติการ 3) การติดตามประเมินผลและสังเกตการณ์ 4) การสะท้อนผลการปฏิบัติ

ผลการวิจัย พบว่าหน่วยงานมีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (EOC) รวมเป็นทั้งหมด 10 กลุ่มภารกิจ มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน เพื่อพัฒนามาตรฐาน และประสิทธิภาพของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินคือให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจระดมสมองในการพัฒนาแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP) ขึ้น โดยมีการจัดทำแนวทางมาตรฐานที่จำเป็นในช่วงแรกทั้งหมด 18 ฉบับ จาก 10 กลุ่มภารกิจ จากการนำแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP) มาใช้ในการปฏิบัติงาน และมีการจัดกิจกรรมการซ้อมแผนตอบโต้ภาวะฉุกเฉินในรูปแบบ Table top exercise เพื่อติดตาม และประเมินผลที่เกิดจากการนำมาตรฐานการดำเนินงานมาใช้พบว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจ และเกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของตนเองมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินงานการจัดการภาวะฉุกเฉิน ของหน่วยงานมีความเหมาะสม และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน, มาตรฐานการดำเนินงาน, การถอดบทเรียน, โควิด – 19

Abstract

This Action Research conducted between 2020 - 2021 with the objective of 1) to study, analyze and synthesize emergency management models, study corona virus infection 2019 using ICS & mechanism & Appropriate EOC 2) Develop the model and guidelines for implementation standards (SOP) needed to manage public health emergencies. In the case of coronal virus infection 2019, the population used in the study is Personnel in the emergency operations center of the department. Research process divided into 4 phases based on the PAOR conceptual framework includes 1) control system 2) listening 3) evaluation and control system 4) performance control system.

The results show that the agency has issued an order to appoint a committee for the Center for Public Health Emergencies (EOC) a total of 10 mission groups. To develop standards and the efficiency of the emergency operations center is for personnel to perform each task Brainstorming mission to develop operational standards (SOP), with 17 initial standard guidelines from 10 mission groups based on the implementation of the operational standard guidelines (SOP). Used in operations with monitoring and evaluation at caused by the introduction of guidelines, found that Personnel, workers have an understanding and clear in the operation of their mission roles More of each Resulting in

¹ ป.ร.ด. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี

*Corresponding Author Email: Izzkeng@gmail.com

an emergency management operation model in the case of corona virus infection 2019, the department is appropriate and efficiently.

Key Words: Emergency Operation Center, Standard Operation Procedure, After Action review, COVID - 19

บทนำ

สถานการณ์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และภัยคุกคามทางสาธารณสุขที่มีหลากหลายรูปแบบ ปัจจุบันมีความซับซ้อน ระดับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเกินกว่าที่หน่วยงานเดียวจะสามารถป้องกันและบรรเทาภัยที่เกิดขึ้นได้ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการเตรียมความพร้อมแห่งชาติเป็นแผนหลักในการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร และมาตรการในการป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้สามารถป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นอย่างฉุกเฉิน⁽¹⁾ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้ระบุว่าสาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากภัยธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย ซึ่งภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขถือเป็นสาธารณภัยที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชน และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขจึงหมายถึงเหตุการณ์การเกิดโรคและภัยคุกคามสุขภาพซึ่งมีลักษณะเข้าได้กับเกณฑ์อย่างน้อย 2 ใน 4 ประการ ดังนี้ 1. ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างรุนแรง 2. เป็นเหตุการณ์ที่ผิดปกติ หรือไม่เคยพบมาก่อน 3. มีโอกาสที่จะแพร่ไปสู่ที่อื่น 4. ต้องจำกัดการเคลื่อนที่ของผู้คนหรือสินค้า ซึ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในมาตราที่ 11 ได้กำหนดให้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการ

ดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยมีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มีความเชื่อมโยงระหว่างแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการ ระดับกระทรวงด้านการแพทย์และสาธารณสุขกับแผนป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และนโยบายการเตรียมความพร้อมแห่งชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาแก้ไขภัยพิบัติ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขจึงเป็นระบบที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาขึ้น⁽²⁾

ในต้นปี 2563 ทั่วโลก และประเทศไทย ประสบกับปัญหาการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้สถานการณ์การระบาดของโรคนี้เป็นภาวะฉุกเฉินระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) โดยประเทศไทยได้มีการออกประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตราย⁽³⁾ กระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย รวมถึงกรมควบคุมโรคได้มีนโยบายให้หน่วยงานสาธารณสุขตั้งแต่ระดับส่วนกลาง ระดับเขต ระดับจังหวัด ใช้กลไกระบบบัญชาการเหตุการณ์ และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน มาเป็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการระบาดดังกล่าว การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (Public Health Emergency Management : PHER) เป็นกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการเหตุการณ์การเกิดโรคและภัยคุกคามสุขภาพอย่างรวดเร็ว และเป็นระบบ ครอบคลุมทุกระยะตั้งแต่การดำเนินการป้องกัน และลดผลกระทบ (Prevent and Mitigation) การเตรียมความพร้อมรองรับภาวะฉุกเฉิน (Preparedness) การตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) ทั้งนี้ได้กำหนดให้ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน เพื่อให้ข้อสั่งการต่าง ๆ ของผู้

บัญชาการเหตุการณ์ได้รับการปฏิบัติอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และให้การดำเนินงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ยังคงอยู่ที่หน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ โดยจะไม่ถึงงานที่มีอยู่แล้วจากหน่วยงานต่าง ๆ มาไว้ที่เดียวกัน และจะไม่เกิดการสร้างงานที่ซ้ำซ้อน⁽²⁾

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี ในบทบาทหน้าที่หน่วยงานวิชาการระดับเขตที่มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการป้องกันควบคุมโรค มีประสบการณ์ในการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินในกรณีอื่นในช่วงก่อนหน้านี้ ได้แก่ กรณีอุทกภัย กรณีรองรับอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล แต่เนื่องจากโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่เกิดขึ้น ยังไม่มีมีองค์ความรู้ และแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และหน่วยงานไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมทั้งแผนการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน คู่มือ แนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับโรคดังกล่าว ซึ่งใช้เพียงแต่คู่มือการดำเนินงานจากส่วนกลางซึ่งอาจจะยังไม่ครอบคลุม และไม่ตรงกับบริบทของหน่วยงาน ดังนั้นในสถานการณ์การระบาดผู้วิจัยในบทบาทที่ปฏิบัติงานหลักในการขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน จึงมีความสนใจ และดำเนินการศึกษาโดยนำหลักการ และทฤษฎีที่มีอยู่เดิมมาประยุกต์ใช้ ประกอบกับการทำการศึกษา ร่วมกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินที่เหมาะสมต่อการป้องกัน ควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อการดำเนินงานตอบสนองนโยบาย และมาตรการส่วนกลาง รวมถึงเป็นแบบอย่าง และถ่ายทอดความรู้ให้เครือข่ายในพื้นที่ได้นำไปใช้ในการดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินโดยใช้กลไก ICS & EOC ที่เหมาะสมกรณีศึกษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อศึกษาแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP) ที่จำเป็น และมีความเหมาะสม ในการจัดการภาวะ

ฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขนั้นสำเร็จของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิด PAOR โดยมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixt Method) ได้แก่ กระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียนการดำเนินงาน และการประเมินผลสะท้อนกลับ

ประชากร ในการวิจัยคือ บุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหน่วยงาน จำนวน 96 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีกระบวนการ และเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูลแบบ ได้แก่

1. กระบวนการเพื่อรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมประชุมศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินของหน่วยงาน 2) การจัดกิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน 3) การฝึกซ้อมแผนในรูปแบบ Table Top Exercise

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Review) จากบันทึกรายงานการประชุม และสรุปประเด็นสั่งการ การประชุมศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินของหน่วยงาน

2) แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง ประเด็นการถอดบทเรียนการดำเนินงานระหว่างปฏิบัติงาน

3) แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง ประเด็นการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติงาน

4) เอกสารสรุปการถอดบทเรียนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิด PAOR รายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (P : Planning)

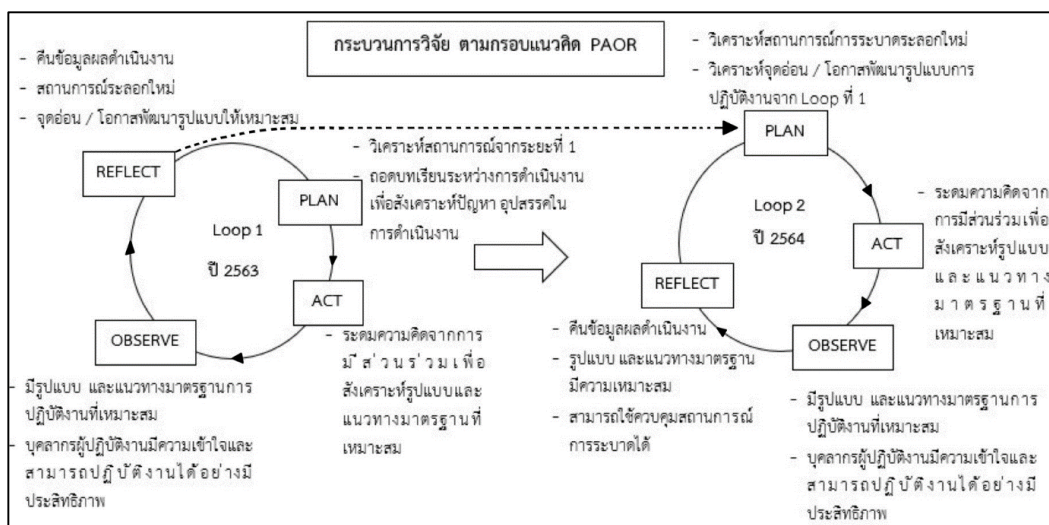
ดำเนินการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานก่อนการสังเคราะห์รูปแบบ และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานในระหว่างเดือน มกราคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 (ช่วงการระบาดของโรคโควิด-19) จากเอกสาร บันทึกการประชุมศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน สรุปประเด็นสั่งการ เพื่อนำข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน และสังเคราะห์โอกาสในการพัฒนาการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉิน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ (A : Action) นำข้อมูลจากระยะที่ 1 เป็นพื้นฐานในการสังเคราะห์โอกาสในการพัฒนาโดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายกลุ่ม ถอดบทเรียนการดำเนินงานระหว่างดำเนินงาน และสรุปประเด็น เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางโอกาสในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉินพร้อมจัดลำดับความสำคัญระบุประเด็นที่จำเป็นหลักในการจัดทำแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานในแต่ละกลุ่มภารกิจ และจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP) ตามประเด็นที่มีความสำคัญในแต่ละกลุ่มภารกิจ

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผล และสังเกตการณ์ (O : Observe) ดำเนินการติดตาม

ประเมินผลการดำเนินงานสังเคราะห์รูปแบบการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานโดยจัดกิจกรรมประชุมซ้อมแผนตอบโต้ภาวะฉุกเฉินรูปแบบ Table Top Exercise และจัดกระบวนการถอดบทเรียนหลังการซ้อมแผน ซึ่งเป้าหมายการติดตามประเมินผลคือรูปแบบ และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจน และเหมาะสมกับศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติ (R : Reflecting) ดำเนินการสะท้อนผลจากการสรุป และติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบ และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่เหมาะสมกับศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน และพิจารณาความเหมาะสมกับสถานการณ์ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินในการควบคุมการระบาดของโรค และนำข้อมูลการสะท้อนผลการปฏิบัติงานไปเป็นข้อมูลนำเข้าสำหรับการวางแผนพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมใน Loop ต่อไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยขั้นตอนการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ตามกรอบแนวคิด PAOR⁽⁴⁾

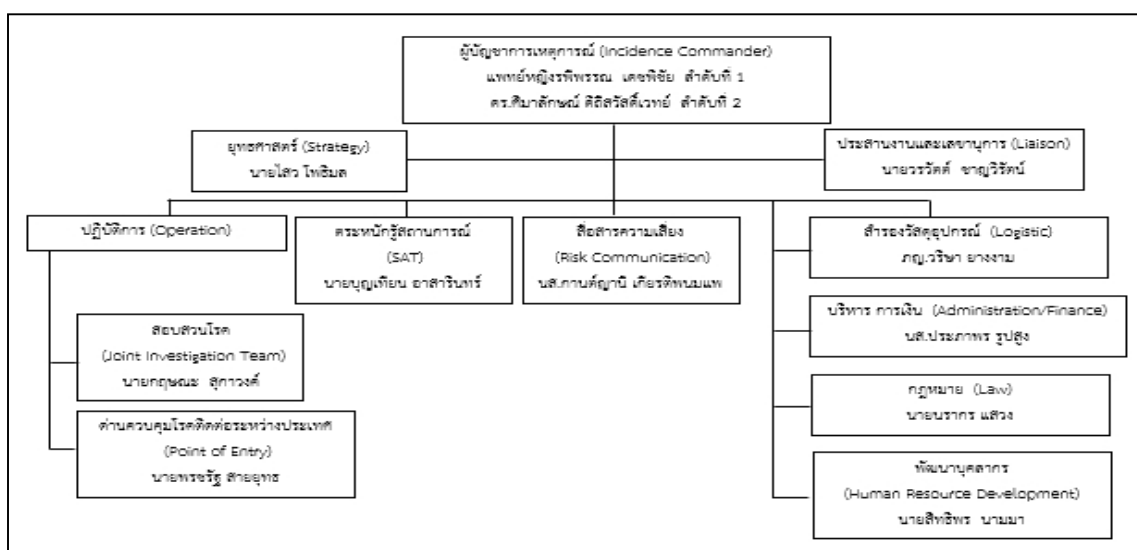
การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข พร้อมทั้งได้นำแนวทางการจัดการภาวะฉุกเฉินกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ศึกษาได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มารวบรวม และสรุปผลเพื่อจัดทำแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน และนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการถอดบทเรียนการดำเนินงานมาวิเคราะห์ความเหมาะสม และความครอบคลุมตามภารกิจเพื่อเป็นการประเมินผลจากการพัฒนาแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน โดยมีสถิติที่ใช้ในการประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ อัตราป่วย อัตราป่วยตาย

ผลการศึกษา

1. ผลการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉินของหน่วยงาน สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี ได้มีการเฝ้าระวังสถานการณ์การระบาดตั้งแต่ ช่วงต้น (การระบาดที่ประเทศจีน) และได้มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข โดยมีการจัดตั้งภารกิจ

ทั้งหมด 8 ภารกิจ หลังจากการดำเนินงานมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และแต่งตั้งกลุ่มภารกิจเพิ่มเติมอีก 2 ภารกิจ รวมเป็นทั้งหมด 10 ภารกิจ โดยมีโครงสร้างระบบบัญชาการเหตุการณ์ดังภาพที่ 2 และมีการนำแนวทางการจัดการภาวะฉุกเฉิน 2P2R มาใช้ในการดำเนินงานโดยครอบคลุมการเตรียมความพร้อม การตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน ด้านกำลังคน (Staff) วัสดุอุปกรณ์ (Stuff) และระบบการปฏิบัติงาน (System) รายละเอียดดังตารางที่ 1 โดยสถานการณ์การระบาดของโรคในระลอกแรก ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 พบผู้ป่วยยืนยันทั้งหมด 26 ราย ใน 6 จังหวัด (ยกเว้นจังหวัดบึงกาฬ) แบ่งเป็นเพศชาย 10 ราย เพศหญิง 16 ราย สัดส่วนชายต่อหญิง 1 : 1.60 กลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ กลุ่มอายุ 15 – 19 ปี จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.30 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 4 – 14 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป กลุ่มอายุละ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.84 พบผู้เสียชีวิตทั้งหมด 9 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 34.61 ในผู้เสียชีวิตทั้ง 9 ราย พบสูงสุดในกลุ่มอายุมากกว่า 70 ปี จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 60 – 69 ปี จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.44 และกลุ่มอายุ 10– 19 ปี และ 50 – 59 ปี กลุ่มอายุละ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 11.11

ภาพที่ 2 โครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. ผลการศึกษารูปแบบการดำเนินงาน
จัดการภาวะฉุกเฉิน จากการศึกษา การดำเนิน
กิจกรรมร่วมกับบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับคำสั่ง
แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินกรณี
โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหน่วยงาน ผล
การศึกษาพบว่า

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (P : Planning) หน่วยงาน
มีการดำเนินการจัดการภาวะฉุกเฉิน สรุปรูปแบบการ
ดำเนินงานด้านกำลังคน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และด้าน
ระบบการดำเนินงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การดำเนินงานการจัดการภาวะฉุกเฉิน กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกรายด้าน

ด้านการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
ด้านกำลังคน (Staff)	1. มีการฝึกอบรม ให้มีความรู้ และความเชี่ยวชาญตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น อบรมหลักสูตร ICS & EOC , การสอบสวนโรค , การป้องกันการติดเชื้อ , การดำเนินงาน ตระหนักรู้สถานการณ์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ ครู ก ซึ่งให้ผู้ที่มีประสบการณ์ใน การปฏิบัติงานหลักเป็นผู้สอน พร้อมทั้งการเรียนรู้ในรูปแบบ One the job training 2. มีการจัดทำแผนสำรองกิจการ ด้านกำลังคน (Surge Capacity Plan) 3. ติดตามการดำเนินงานของบุคลากร และการสำรวจ ประเมินความเครียดจากการ ปฏิบัติงานเป็นระยะ
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (Stuff)	1. จัดหาสถานที่ในการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน ที่มีความพร้อม 2. สรรหา และพัฒนาระบบสารสนเทศ และระบบดิจิทัล เพื่อประกอบการดำเนินงาน เช่น การจัดตั้งระบบการประชุมทางไกล (VDO Conference) 3. นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัล มาพัฒนา Software เพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยดำเนินงาน ของภารกิจด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ
ด้านระบบการปฏิบัติงาน (System)	1. จัดทำแนวทางการดำเนินงาน ระบบการจัดการข้อมูล สถานการณ์ โดยมีผู้รับผิดชอบ หลักคือภารกิจตระหนักรู้สถานการณ์ (Situation Awareness Team) 2. มีระบบการจัดการ การติดตามการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน โดยใช้ รูปแบบการประชุมติดตามประเด็นสั่งการในทุกวัน (Morning Brief) 3. มีการติดตามแนวทางการดำเนินงานในภารกิจต่าง ๆ จากกรมควบคุมโรค และหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้อง

และจากการปฏิบัติงานข้างต้นใน Loop ที่ 1
เนื่องจากยังความไม่ครอบคลุมของการดำเนินงาน
ประกอบกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019 เกิดความเปลี่ยนแปลง มีการ
ระบาดในรูปแบบใหม่ ระลอกใหม่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน
ระหว่างปี 2563 – 2564 จึงมีการจัดการกิจกรรมการ

ถอดบทเรียนการปฏิบัติงานระหว่างการทำงาน
เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจได้
แลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และเพื่อหา
โอกาสในการพัฒนาแนวทางดำเนินงาน โดยสรุปผล
การถอดบทเรียน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉินระหว่างปฏิบัติงาน (ระลอกที่ 1)

หัวข้อการถอดบทเรียน	ผลการถอดบทเรียน
จุดเด่น	1. ผู้บัญชาการเหตุการณ์ มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของระบบบัญชาการเหตุการณ์ และระบบ ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน จึงทำให้สามารถบริหารจัดการ วางแนวทางในการดำเนินงาน รวมทั้งมีการตัดสินใจที่เด็ดขาด ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความสนใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 สรุปผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉินระหว่างปฏิบัติงาน (ระลอกที่1)

หัวข้อการถอดบทเรียน	ผลการถอดบทเรียน
	3. หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการดำเนินงาน
ปัญหา อุปสรรค	ด้านกำลังคน (Staff) พบว่าการดำเนินงานในช่วงแรก ของแต่ละกลุ่มภารกิจมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และเกิดภาวะความเครียดจากการปฏิบัติงาน (Work - life not balance) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (Stuff) พบว่ามีปัญหาในเรื่องของการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่ใช้ในการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคไม่เพียงพอ การจัดซื้อ และขอรับการสนับสนุนเกิดความล่าช้า กระบวนการจัดซื้อ จัดจ้างไม่มีความชัดเจน ด้านระบบ (System) พบว่าระบบการปฏิบัติงานในกลุ่มภารกิจยังไม่ชัดเจนขาดคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน ส่งผลให้บุคลากรผู้เข้ามาปฏิบัติงานในศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินเกิดความสับสน และเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจ รวมถึงเกิดความกังวลในการปฏิบัติงาน
โอกาสพัฒนา	1. จัดทำแนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (Standard Operation Procedure : SOP) ให้ครอบคลุมทุกขั้นตอนการดำเนินงานทั้งระยะก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ 2. จัดทำ และพัฒนาแผนปฏิบัติการเตรียมความพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขให้ครบทุกด้าน 3. พัฒนาโครงสร้าง วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติงานศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ (A : Action)
จากข้อมูลการดำเนินงานใน Loop ที่ 1 ได้ดำเนินการสังเคราะห์รูปแบบ และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานจัดการภาวะฉุกเฉินที่เหมาะสม โดยมีแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินในแต่ละกลุ่มภารกิจ ซึ่งในแต่ละภารกิจได้มีการดำเนินการจัดทำแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่จำเป็นรวมทั้งหมด 18 ฉบับ รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รายชื่อแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้น จำแนกตามกลุ่มภารกิจ

กลุ่มภารกิจ	แนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP)
ภารกิจประสานงานและเลขานุการ	การเปิด และการปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน
ภารกิจยุทธศาสตร์	1. การขอใช้รถยนต์ราชการ 2. การเบิกจ่ายค่าเสี่ยงภัย ด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ
ภารกิจตระหนักรู้สถานการณ์	1. การจัดทำรายงานสถานการณ์ประจำวัน 2. การรับข้อมูล วิเคราะห์ รายงาน และเผยแพร่ข่าวสารการปฏิบัติงานภาคสนาม
ภารกิจสอบสวนโรค	1. การสอบสวนโรค 2. การแจ้งผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ 3. การดูแลความปลอดภัยบุคลากร
ภารกิจด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ	1. การคัดกรองผู้เดินทาง 2. การส่งต่อผู้เดินทาง
ภารกิจสื่อสารความเสี่ยง	1. การสื่อสารความเสี่ยงโรคและภัยสุขภาพช่วงเตรียมการ 2. การสื่อสารความเสี่ยงโรคและภัยสุขภาพช่วงตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน
ภารกิจสำรองวัสดุอุปกรณ์	การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และเวชภัณฑ์
ภารกิจบริหาร การเงิน	1. การขอใช้รถยนต์ราชการ

ตารางที่ 3 รายชื่อแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้น จำแนกตามกลุ่มภารกิจ

กลุ่มภารกิจ	แนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP)
	2. การเบิกจ่ายค่าเสี่ยงภัย ด้านควบคุมโรคฯ 3. การจัดทำฐานข้อมูลการอบรม
กฎหมาย	การเผยแพร่ข้อมูลด้านกฎหมาย
พัฒนาบุคลากร	การจัดอบรมพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผล และสังเกตการณ์ (O : Observe) พบว่าในแต่ละกลุ่มภารกิจมีรูปแบบการดำเนินงาน และแนวทางมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในแต่ละภารกิจ และสามารถนำแนวทางมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใช้ในการตอบคำถาม และจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินตามเหตุการณ์สมมติในการซ้อมแผนได้อย่างครอบคลุม ซึ่งทำให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจ และเกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติ (R : Reflecting) ผลจากการการนำรูปแบบการดำเนินงาน และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการจัดการภาวะฉุกเฉิน ส่งผลให้การดำเนินงานควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการแพร่ระบาดอยู่ในวงที่จำกัดได้ และส่งผลให้การดำเนินงานในประเด็นกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ และด้านระบบการดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการสะท้อนการปฏิบัติงาน

ด้านการดำเนินงาน	ผลสะท้อนการปฏิบัติงาน
ด้านกำลังคน (Staff)	1. สามารถศึกษารูปแบบ และแนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่ผ่านการสังเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมแล้ว ส่งผลให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง 2. ไม่เกิดความเครียดจากการปฏิบัติงาน
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (Stuff)	มีระบบการเบิกจ่าย จัดหา และกระจายวัสดุ อุปกรณ์ ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานมีวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอ
ด้านระบบการปฏิบัติงาน (System)	1. มีการทบทวน และกระจาย สื่อสารรูปแบบ แนวทางมาตรฐานการดำเนินงานที่เหมาะสมครอบคลุมทุกภารกิจ 2. การประสานงานของแต่ละภารกิจในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพจนสามารถจำกัดการแพร่ระบาดของโรคได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉิน โดยใช้กลไกระบบบัญชาการเหตุการณ์ และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรณีศึกษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อทราบถึงรูปแบบการดำเนินงานการจัดการภาวะฉุกเฉิน กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของหน่วยงาน และสังเคราะห์แนวทางมาตรฐานการดำเนินงาน (SOP) ที่สำหรับการจัดการภาวะฉุกเฉินที่เหมาะสม โดยสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี ได้มีการจัดทำคำสั่ง

แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข (EOC) และมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามภารกิจ ซึ่งเป็นการจัดตั้งคณะทำงานตามนโยบาย และแนวทางที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนด แสดงให้เห็นถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นการตระหนักถึงการเห็นความสำคัญของปัญหาของผู้บริหารที่ไม่ล่าช้าต่อสถานการณ์ และแสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพขององค์กรที่พร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้เป็นไปตามแนวทาง และความคาดหวัง

ของกรมควบคุมโรค ที่ต้องการให้สามารถรับมือได้กับทุกโรค และภัยสุขภาพที่มีความเสี่ยงจะเกิดขึ้น ได้อย่างรวดเร็วเป็นระบบ และมีความเป็นเอกภาพ และจากการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน โดยมีการวิเคราะห์ และพิจารณาเพิ่มกลุ่มภารกิจที่มีความจำเป็นในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้แก่ภารกิจด้านกฎหมาย และภารกิจด้านพัฒนาบุคลากร เป็นการดำเนินงานที่เป็นไปตามแนวทางของการบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินคือต้องมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานตามหลักการโมดูลาร์⁽²⁾ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการและระบบบัญชาการเหตุการณ์ตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019⁽⁵⁾ ที่พบว่าศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขตามแนวทางที่กรมควบคุมโรคกำหนดสามารถนำไปใช้ปฏิบัติการในหน่วยงานระดับเขตได้กับกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยต้องมีการปรับโครงสร้างการบัญชาการเหตุการณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

จากการดำเนินงานมีการนำกระบวนการถอดบทเรียนการดำเนินงานระหว่างการดำเนินงานมาใช้เพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และเพื่อหาโอกาสในการพัฒนาแนวทางดำเนินงาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดด้านการมีส่วนร่วม⁽⁶⁾ ที่ว่าการถอดบทเรียนเป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้โดยเป็นกระบวนการ ดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการถอดบทเรียน⁽⁵⁾ ที่ว่าการถอดบทเรียน คือการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเพื่อสืบค้น ความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสกัดจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ๆที่เกิดขึ้นระหว่างการ

ปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้ จากกระบวนการถอดบทเรียนพบว่าการพัฒนากระบวนการจัดการภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพประกอบไปด้วยการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาด้านกำลังคน (Staff) การพัฒนาด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ (Stuff) และการพัฒนาด้านระบบการดำเนินงาน (System) โดยสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานีได้มีการพัฒนาในเรื่องของกำลังคน และการพัฒนาด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินในเบื้องต้นแล้ว จากผลการศึกษาข้างต้น และข้อมูลการจัดการภาวะฉุกเฉินของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี ในระยะแรกการดำเนินงานตอบโต้ภาวะฉุกเฉินเป็นไปด้วยความสับสน และข้อมูลดังกล่าวที่ได้มา โดยส่วนมากยังได้มาด้วยประสบการณ์ในการทำงานของคณะทำงานเป็นหลักซึ่งยังขาดการจัดทำแนวทางการดำเนินงานที่เป็นแผนการดำเนินงานที่ได้มาตรฐาน จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการประเมินการบริหารจัดการเตรียมความพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขกรณีอุทกภัยในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 3 และเขตสุขภาพที่ 9⁽⁸⁾ ที่ว่าการจัดการภาวะฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับการศึกษา เรื่องการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ด้านการป้องกันควบคุมโรคประเทศไทย⁽⁹⁾ ที่พบว่าการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่อในเหตุการณ์สึนามิและอุทกภัยใหญ่ในประเทศไทยไม่พบว่ามี การดำเนินการในระยะป้องกันและลดผลกระทบ และระยะการเตรียมความพร้อม แต่มีการดำเนินการในระยะการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน และระยะการฟื้นฟู ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ประเทศไทยไม่เคยเกิดเหตุการณ์สาธารณสุขขนาดใหญ่บ่อยนัก และไม่มีแผนการ

เตรียมความพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข หรือสาธารณสุขเชิงรุกมาก่อน จึงควรบูรณาการ แนวคิดการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข การ เฝ้าระวังโรค การป้องกันควบคุมโรค ให้สอดคล้องกับ หลักการจัดการสาธารณสุข และควรมีแผน ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการและแผนตอบโต้ภาวะ ฉุกเฉินที่สอดคล้องกันในทุกระดับ รวมถึงมีแนวทาง มาตรฐานในการดำเนินงาน (SOP) เพื่อใช้เป็นแนว ทางการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจ และสอดคล้องกับ การศึกษาการพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการ และระบบ บัญชาการเหตุการณ์ตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางด้าน สาธารณสุข กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019⁽⁵⁾ ที่ว่า การดำเนินงานศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินที่ เหมาะสมต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์โรค จำทำ แผนเผชิญเหตุ และมาตรฐานการดำเนินงานการ ปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจ และสอดคล้องกับ การศึกษาการพัฒนาระบบเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค ตามแนวทางชายแดนไทย ลาว ในพื้นที่จังหวัด หนองคายตามแนวทางบันทึกความร่วมมือ⁽¹⁰⁾ โดยมีการ จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียน การดำเนินงานจากผู้ปฏิบัติงาน และร่วมกันพัฒนาระบบการดำเนินงานขึ้นมาเพื่อนำไปทดลองใช้โดย พบว่าหลังจากนำแนวทางที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นมาไปใช้ แล้วทำให้ระบบการดำเนินงานครอบคลุม และมี ประสิทธิภาพมีการตรวจจับผู้ป่วยได้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่มาก ขึ้นทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการ จัดการภาวะฉุกเฉินโดยใช้กลไกระบบบัญชาการ เหตุการณ์ และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรณีศึกษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการวิจัย ที่ตรงตามแนวทางการดำเนินงาน และทฤษฎี รวมถึง การศึกษาอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ และจะส่งผลให้ศูนย์ ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินของสำนักงานป้องกันควบคุม โรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี สามารถดำเนินงานในการ

จัดการภาวะฉุกเฉินโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใน พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานควรให้ความสำคัญในการพัฒนา องค์ความรู้ในเรื่องของระบบบัญชาการเหตุการณ์ การ จัดการภาวะฉุกเฉิน และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ ให้กับบุคลากรทุกระดับ และทุกสายงาน เพื่อความ เข้าใจในระบบงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมี ประสิทธิภาพ
2. หน่วยงานควรมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงการ เกิดโรคและภัยในพื้นที่ และจัดทำแผนการตอบโต้ภา วะฉุกเฉินเพื่อรองรับสถานการณ์ทั้งแผนทุโรคทุกภัย (All Hazard Plan) แผนเฉพาะโรคและภัย (Hazard Specific Plan) และแผนเผชิญเหตุ (All Hazard Plan) รวมทั้งแผนการดำเนินงานที่จำเป็นอย่างอื่น เช่น แผนการระดมกำลังคน (Surge Capacity Plan) และ แผนประกอบกิจการ (Business Continues Plan)
3. หน่วยงานควรมีการนำแผนการตอบโต้ภาวะ ฉุกเฉินที่ได้จัดทำไว้ มาทำการซ้อมแผนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนใน หน่วยงาน
4. ควรมีการคิดพัฒนาการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการดำเนินงานศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี เช่น ระบบฐานข้อมูลทรัพยากร ระบบการรายงานผลการ ปฏิบัติงาน ระบบการติดต่อสื่อสาร ประชุม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร สำนักงาน ป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี รวมถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน ทุกท่านที่ได้ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน และร่วมให้ ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงมา ด้วยดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานผลการดำเนินงาน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.
2. กรมควบคุมโรค. (2558). กรอบแนวทางการพัฒนาการพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน และระบบบัญชาการเหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
3. ราชกิจจานุเบกษา. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องรายชื่อ และอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2563. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 2565; แหล่งข้อมูล : www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/048/T_0001.PDF
4. Kemmis S, Mc Taggart R. (1990). The action research planner. 3rd ed. Victoria: Deakin University press.
5. วิรัช ประวันเตา และคณะ. (2565). การพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการ และระบบบัญชาการเหตุการณ์ตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารควบคุมโรค. 47(2). 396-498.
6. อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการ และบทเรียน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพี.เอ.อี. จำกัด.
7. รัตนา ดวงแก้ว. (2553). คู่มือการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาชุมชน.[ออนไลน์]. [สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2565]; แหล่งข้อมูล: <http://banpraknife.com/webboard/index.php?>
8. สมปอง โรจน์รุ่งศิริ (2555). การประเมินผลการบริหารจัดการเตรียมความพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขกรณีอุทกภัย ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 3 และ 9. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
9. รพีพรรณ เดชพิชัย. (2560). การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ด้านการป้องกันควบคุมโรค ประเทศไทย. รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์. 2560; 48: 577-83.
10. ชื่นพันธ์ วิริยะวิภาต, ศศิธร ตั้งสวัสดิ์, สุพัตรา สิมมาทัน. (2558). การพัฒนาระบบเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคตามแนวชายแดนไทย-ลาว ในพื้นที่จังหวัดหนองคายตามแนวทางบันทึกความร่วมมือ. ฐานข้อมูลผลงานวิชาการ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.